

Н О В И К Н И Г И

ЕДИН ХЪРВАТСКИ ПОГЛЕД ВЪРХУ КНЯЖЕСТВО БЪЛГАРИЯ В КРАЯ НА XIX ВЕК

В края на XIX и началото на XX в. в Хърватия става много популярна поредицата „Картини от общата география“, издадена в 6 тома от тамошната Академия на науките. Книга 5-та е озаглавена „Европа – славянските държави“, като в нея втори дял са включени България, Сърбия и Черна гора. Автор на тези обемисти, качествени и инте-

ресни трудове е **Иван Хоич**. Те излизат в значителен за тогавашното време и за мащабите на Хърватия тираж (25 000) и претърпяват две издания. Повече от век по-късно посветената на нашата страна част достига до българския читател със съдействието на Министерството на културата в Загреб и на Хърватското посолство в София. Заслугата е и на ст.н.с. д-р Румяна Божилова от Института по балканистика при БАН, осъществила един точен превод, написала уводната статия и реализирала научна редакция със съответния справочен апарат.

Иван Хоич (1850–1921) е учил богословие и философия в Австрия и Германия и става доктор на Хайделбергския университет, но основната му дейност е в образователната сфера – като преподавател и директор на училище. С течение на времето задълбочава изследванията си преди всичко в областта на историята и особено на географията, а най-известният му труд несъмнено е цитираната по-горе поредица.

Материалът в книгата „Княжество България“¹, включващ около 300 печатни страници, е разположен в предговора и осем отделни глави. Първата от тях е посветена на общото географско положение със съответните координати и проследяване на границите. По-обемиста и подробна е втората глава, съдържаща подробни данни за релефа на страната – разглеждани са планинските вериги, Дунавската равнина и Тракийската низина, котловини и полета в различни райони. Пак тук са включени и сведенията за речното богатство и климата.

В третата глава е информацията за населението на България. Приведени са данните от преброяването през 1893 г., а класификацията е реализирана в четири основни групи: индоевропейци (не само българите, но още и гърци, арменци, румънци, албанци, цигани и др.); семити, испански евреи; тюркски народности групи (османци, татари, гагаузи); черкези. Разбира се, най-подробни са данните за основната българска група, докато останалите са маркирани съобразно сведенията от преброяването с малко историческа и актуална информация.

Наименованието на четвъртата глава е „Материална култура“. На около 40 страници се дава пътна картина на тогавашния поминък с акцент върху селското стопанство и преди всичко върху земеделието. Обърнато е внимание и на любо-

питни и атрактивни подробности, като например производството на розово масло или т.нар. „лътуващи градинари“. Не са подминати традиционните занаяти, отбелязани са наченките на индустриално развитие след Освобождението.

В глава „Духовна култура“ се забелязват три основни акцента. Дадена е подробна картина на основните вероизповедания, както и устройството на Българската православна църква и нейните взаимоотношения с държавата. Понататък се разглежда развитието и състоянието на образователната система, с интересен исторически ракурс, както и държавната политика в тази сфера на общественния живот. Поместена е и информация за състоянието на литературата и изкуствата, като се подчертава бързият им и успешен напредък само за няколко десетилетия.

Шеста глава е озаглавена „Преглед на българската история“ и започва със славянското заселване на юг от Дунав. В обективен дух се прави преглед на средновековната ни държава, периода на османското владичество и времето на „независимото княжество България“ след 1878 г. Тук се долавя известна несъразмерност, но тя е обяснима – акцентът е поставен върху съвременното, върху развитието след Освобождението.

Главата „Конституция и държавна уредба“ има за предмет устройството на Княжеството. Доста подробно и точно са разглеждани Търновската конституция, правата и функциите на държавния глава, разделението на властите и тяхната същност. Включени са административното делене на страната, структурите на армията и полицията, финансовата система и здравеопазването. Направен е и сравнително сполучлив опит за очертаване на основните моменти в политическия живот на младото Княжество.

Последна е главата „Градове и селища“. В нея авторът описва много от българските градове, като на моменти навлиза в историческото им минало. И тук срещаме чисто географски описания на отделни райони на страната, а също подробности за много духовни центрове, манастири и църкви, исторически паметници.

Книгата на Иван Хоич е сякаш незавършена – в нея липсват изводи, няма го дори обичайното заключение. От гледна точка на съвременното състояние на науки като географията и историята бихме могли да имаме претенции към автора за неточности и погрешни оценки. Това обаче не променя основния факт – този труд има огромно значение за запознаване на хърватската общественост от края на XIX и началото на XX в. с българите и тяхната възстановена държава. Дори от беглия преглед на съдържанието става ясно, че книгата няма изследователски или откривателски претенции, тя е с подчертано енциклопедичен характер и носи цялата полезност на подобни издания. Не подлежи на съмнение и симпатията на автора към нас българите, които в предговора нарича най-близки сродници на хърватите.

Изданието е богато илюстрирано с десетки оригинални снимки, сами по себе си представляващи сериозен интерес и допринасящи за атмосферата, която създава тази книга. Тя заслужава да се прочете.

Д-р **Боби Бобев**

Институт по балканистика при БАН

¹ Иван Хоич. **Княжество България**. София, ИК „Гутенберг“, 2008, 311 с.